

Denkvaardigheid: Denken over denken

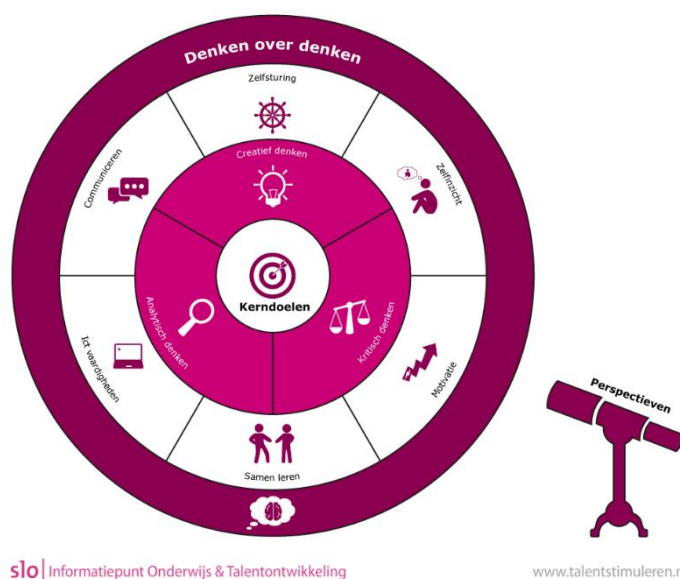

Inhoud

Kader voor ontwikkeling	1
Toelichting en theorie	2
Pedagogische vaardigheden	2
Randvoorwaarden.....	2
Aanpak	2
Algemeen	2
Suggesties voor aanpak.....	3
Leestips voor de leerkracht	4

KADER VOOR ONTWIKKELING

Alle leerlingen hebben in aanleg veel talenten op allerlei gebieden. Dit geldt ook voor hoogbegaafde leerlingen. Talent alleen is echter niet genoeg. Het moet ook ontwikkeld worden. Alleen kennis opnemen is daarvoor niet voldoende. Minstens zo belangrijk is het aanleren van vaardigheden, zodat leerlingen zelf tools in handen hebben om hun leerproces vorm te geven en uiteindelijk hun weg te vinden in de maatschappij van de 21^e eeuw. Een brede ontwikkeling is belangrijk. Om die te stimuleren binnen het onderwijs heeft het SLO het Kader voor ontwikkeling opgesteld. Het model voor dit kader zie je hiernaast. Dit is opgebouwd vanuit de kern: de kerndoelen. Van daaruit wordt de inhoud van de leerstof vormgegeven. De manier waarop kinderen met deze leerstof aan de slag gaan, komt terug in de cirkels daaromheen. De eerste (roze) cirkel geeft weer op welke manieren kinderen over de leerstof na kunnen denken: dit zijn de denkvaardigheden. Alle manieren zijn daarin even belangrijk. Vervolgens geven de onderdelen uit de witte cirkel weer welke vaardigheden leerlingen nodig hebben om optimaal te kunnen leren en later in de maatschappij te kunnen leven. Bij elke (denk)vaardigheid horen doelen die als leerlijn in ParnasSys zijn ingevoerd. Deze doelen gelden voor alle bouwen en zijn daarom identiek ingevoerd voor de onderbouw, middenbouw en de bovenbouw, met per doel de afkorting OB, MB en BB ervoor. Het is een bewuste keuze om dezelfde doelen per bouw in te voeren. De **manier** waarop en de mate waarin een leerling het doel beheerst is per bouw namelijk anders. Per (denk)vaardigheid is er een handelingssuggestie toegevoegd met daarin suggesties voor de leerkracht om de brede ontwikkeling bij de leerlingen te kunnen stimuleren. Deze zijn te vinden onder ‘bronnen’ en kunnen input vormen om in de praktijk aan de slag te gaan.

TOELICHTING EN THEORIE

Bij 'denken over denken' leren leerlingen bewust nadenken over hun eigen werk en hoe dat tot stand gekomen is. Leerlingen stappen daarvoor als het ware even achteruit en overzien wat ze hebben gedaan, welk effect het had en wat ze de volgende keer hetzelfde of anders willen aanpakken. Ze staan daarnaast ook open voor feedback van anderen en nemen dit mee voor toekomstig leren. Leerlingen leren dat wat ze wel of niet kunnen niet vast ligt (vaste mindset), maar dat ze nieuwe dingen kunnen leren door te oefenen (groeimindset). Fouten maken is onderdeel van het leerproces en is dus juist goed.

PEDAGOGISCHE VAARDIGHEDEN

Laat als leerkracht in je doen en laten zien dat je zelf de vaardigheden van 'denken over denken' oefent en dit bij leerlingen aanmoedigt. Concreet kun je dat op de volgende manieren doen:

- Reflecteer zelf op je handelen. Laat dit aan de leerlingen merken door de benoemen waarom je dingen aanpakt zoals je het doet. Een voorbeeld van het benoemen: 'ik dacht: ik ga het nog eens goed uitleggen, dan gaan we voor extra oefenen en zo kunnen er meer sommen goed gemaakt worden.'
- Reflecteer met leerlingen op het resultaat én op het proces. Laat leerlingen van hun werk sterke punten en verbeterpunten benoemen en vraag door hoe de sterke punten tot stand zijn gekomen en wat ze een volgende keer anders willen/zouden kunnen aanpakken.
- Geef inhoudelijke feedback waar de leerling een volgende keer mee aan de slag kan. Houd het dus niet bij een enkele opmerking als 'goed gedaan' of 'de volgende keer kan het beter', maar benoem concreet wat je goed vindt en wat je een volgende keer anders wil zien.
- Benoem en straal uit dat fouten maken oké is. Benoem zelf je fouten en geef naar kinderen toe aan dat fouten maken prima is. Zorg dat kinderen oefenen met het maken van fouten. Daar leren ze juist van!

RANDVOORWAARDEN

Veiligheid

Een veilige (oefen)omgeving is nodig om aan deze vaardigheid te werken. Leerlingen hebben tijd nodig om de vaardigheden van 'denken over denken' zich eigen te maken. Besef dat het voor sommige leerlingen confronterend is om feedback te ontvangen en te reflecteren op het eigen werk. Geef ruimte en tijd om kinderen hierin te laten groeien.

Uitdagend werk

Leerlingen hebben werk nodig dat hen uitdaagt. Sommige leerlingen zijn bang om fouten te maken en zullen daarom voor werk kiezen wat ze al denken te beheersen. Ga hier niet altijd in mee, maar stimuleer kinderen om zichzelf uit te dagen. Als leerlingen fouten maken is de opdracht niet mislukt, maar oefent het kind met het maken van fouten. Zo leren kinderen voldoening te halen uit het leerproces op zichzelf, in plaats van alleen het goede antwoord.

AANPAK

ALGEMEEN

Denken over denken stimuleren door opdrachten en vragen:

Gedurende de schooldag kun je het denken over denken stimuleren door opdrachten te geven die leerlingen uitdagen om te reflecteren op hun werk. De volgende vragen kunnen helpen om dit bij de leerlingen te activeren:

- Wat vind je goed aan je werk? Waarom vind je dat goed?
- Wat zou je een volgende keer anders aanpakken? Waarom?

- Wat vinden anderen van jouw werk? Wat vind jij daarvan?
- Wat heb je van deze opdracht geleerd?
- Wat wil je een volgende keer leren?

Acadin

Op www.acadin.nl vind je een digitale leeromgeving voor talentvolle leerlingen (25% best presterende leerlingen, inclusief hoogbegaafde leerlingen). Acadin helpt leerkrachten deze kinderen te prikkelen met leerstof waar ze hun tanden in kunnen zetten, maar ook met korte opdrachten voor de laatste 10 minuten van de les. De doelen van deze lessen zijn gekoppeld aan dezelfde doelen als de leerlijnen van het kader voor ontwikkeling.

Denksleutels

Denksleutels zijn sleutels met daarop een vraag of opdracht die kinderen aanzet tot creatief, analytisch en praktisch denken. Vrijwel alle kinderen zijn bekend met het begrip “sleutel” als een ding dat je gebruikt om iets te openen. De denksleutels gebruiken we om ons denken te openen. De denksleutels zijn te gebruiken voor peuters en kleuters, maar ook zeer geschikt voor oudere leerlingen van een basisschool. Er zijn in totaal 20 denksleutels ontwikkeld met voorbeeldvragen voor jonge en oudere kinderen. Via deze website zijn de denksleutels te downloaden: <http://www.samenwerkingsverband3006.nl/mind/denksleutels/>

SUGGESTIES VOOR AANPAK

Evalueren met stickers (groep 1 t/m 3)

Leerlingen reflecteren op hun eigen werk door een sterk punt en een verbeterpunt aan te geven.

Je kunt dit als volgt aanpakken:

- Laat de leerlingen op hun eigen werk een groene sticker plakken bij iets wat ze een volgende keer op dezelfde manier willen aanpakken en een oranje sticker bij iets wat ze een volgende keer juist anders willen doen..
- Laat de leerlingen (aan elkaar of klassikaal) uitleggen wat ze precies bedoelen met hun sticker. Let op dat het gesprek niet gaat over goed of fout, maar over het proces: wat heb ik goed gedaan en wat wil ik een volgende keer anders doen?
- Bespreek aan het einde wat deze reflectieopdracht de kinderen heeft opgeleverd. Wat hebben ze nu geleerd?

Top en tip (groep 4 t/m 8)

Leerlingen reflecteren op hun eigen werk en dat van anderen door een sterk punt (een zonnetje) en een verbeterpunt (een denkwolkje) te formuleren.

Je kunt dit als volgt aanpakken:

- Laat de leerlingen een zonnetje tekenen en laat ze erin schrijven wat ze een sterk punt vonden van zichzelf tijdens deze opdracht. De volgende zin kun je door de leerlingen af laten maken: *Ik vind dat ik .... goed heb aangepakt, want...*
- Vervolgens tekenen de leerlingen een denkwolkje en schrijven ze daarin wat ze een volgende keer anders willen aanpakken. De volgende zin kun je door de leerlingen af laten maken: *Een volgende keer wil ik... anders aanpakken door...*
- Laat de leerlingen vervolgens hun sterke punten en verbeterpunten aan elkaar uitleggen.

- Bespreek aan het einde wat deze reflectieopdracht de kinderen heeft opgeleverd. Wat hebben ze nu geleerd?

LEESTIPS VOOR DE LEERKRACHT

Boek 'Je kunt het! Ondersteun hoogbegaafde kinderen die faalangstig zijn, thuis of in de klas' en 'Ik kan het! Omgaan met faalangst voor hoogbegaafde kinderen' / auteur: Jessica van der Spek / ISBN: 9789491806261 en 9789491806278 / Prijs: 19,90 EURO voor een set van beide boekjes / geschikt voor de midden- en bovenbouw

Deze set van twee boekjes beschrijft hoe je hoogbegaafde kinderen kunt helpen die worstelen met faalangst. Dit vind je

met name in het deeltje 'Je kunt het!' Het andere deeltje is een werkboek waarmee je met het kind aan de slag kunt. Deze boekjes helpen kinderen om hun werk te leren waarderen, ook als het niet perfect is. De titel van deze boekjes suggereert een statische mindset (je kunt iets of je kunt iets niet). Beter is om het aan te vullen tot: 'je kunt het... leren!' Zo leren leerlingen dat je kunt groeien in dingen (groeimindset) door te leren en te oefenen.

